

آشنایی با کتابت

کتابت را می‌توان مهمترین قالب خوشنویسی در گذشته به شمار آورد. می‌دانیم که امر مهم و خطیر تکثیر و نسخه‌برداری از کتابها و رسالات و متون مختلف پیش از ورود صنعت چاپ به کشورمان به صورت دستی و به وسیله کاتبان خوش خط و خوشنویس انجام می‌پذیرفت. از این رو، خوشنویسان سهم انکارناپذیری در تکثیر و حفظ و نگهداری کتب مختلف و ترویج علوم داشته‌اند که توجه به آن می‌تواند اهمیت امر کتابت را نمایان سازد. نسخه‌برداری از کتابها، رسالات و متون گوناگون را که با خط ریز انجام می‌شده است، در اصطلاح خوشنویسی «کتابت» می‌گویند. هر چند در دوره‌های گذشته به دلیل حجم زیاد کار در اغلب موارد امر کتابت به ناگزیر با سرعت و شتاب همراه بود، با این حال، خوشنویسان بزرگ آثار ارزشمندی از خود به یادگار نهاده‌اند که از جهت خوشنویسی و دقت در کتابت در زمره شاهکارهای هنری به شمار می‌روند بخش عمده این آثار هنری بی‌بدیل، قرآنهای بسیار نفیس و کتابهای شعر را در برمی‌گیرد. با ورود صنعت چاپ به ایران، امر کتابت و نسخه‌برداری به طور کلی متحول شد و این وظیفه خطیر را صنعت چاپ و حروف سری بر عهده گرفت و از آن پس تنها در اندک مواردی از کتابت دستی استفاده شد. در این دوران فقط برخی از کتابها که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بودند به دست خوشنویسان، کتابت و سپس برای تکثیر به ماشین چاپ سپرده می‌شد که این روند تا به امروز کماکان ادامه دارد. با ورود فن‌آوری چاپ و حروفچینی، فرصتی طلایی برای خوشنویسان فراهم آمد تا فارغ از کتابتها و نسخه‌برداریهایی حجیم، به جنبه‌های تصویری و تجسمی خوشنویسی اهمیت بیشتری داده، خلاقیت، توان، ابتکار و نوآوری خود را در زمینه‌های هنری خوشنویسی به کار گیرند. همین امر موجب شد تا در سالهای اخیر آثار هنری ارزشمندی در زمینه خط و خوشنویسی و ارتباط آن با سایر هنرهای تجسمی همچون نقاشی و گرافیک و غیره پدید آید (که در جلسات بعد در این مورد مطالب بیشتری ارائه خواهد شد).

همچنین این فرصت موجب شد تا خوشنویسان معاصر در جهت تکامل کیفی انواع خوشنویسی، چه در زمینه حروف و کلمات و چه در زمینه ترکیب‌بندی، به تجربیات تازه‌ای دست زنند و به موفقیت‌های چشمگیری نایل آیند. این موفقیت‌ها در کیفیت کتابت نیز تأثیر گذاشت (تصویر ۸-۲۲).

امروزه با استفاده از فن‌آوری رایانه‌ای می‌توان متون و کتابهای مختلف را به خط نستعلیق حروفچینی و کتابت کرد. همچنانکه این مهم در سالهای اخیر از سوی وزارت آموزش و پرورش در برخی از کتابهای درسی صورت پذیرفته است. تعمیم این شیوه در کلیه کتابهای درسی و مجلات و روزنامه‌ها می‌تواند پیامدهای بسیار مثبتی در جهت خوش خطی دانش‌آموزان و عموم به همراه داشته باشد. زیرا مطالعه پیوسته کتابها و متنهایی که با خط خوش نوشته شده باشند نوعی مطالعه بصری و مشق نظری غیر مستقیم است که در خوش خطی خوانندگان بسیار مؤثر است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ • الْمَنْشُرُ لَكَ • وَوَضَعْنَا
 غَنَّاكَ • وَزَرَكَ • الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ • وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ • فَاِنَّ مَعَ الْعُسْرِ
 يُسْرًا • فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ • وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ • وَالْيَتِيمَ وَالزُّيُونَ • وَطُورِ سِينِينَ •
 وَهَـٰذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ • لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ • ثُمَّ رَدَدْنَاهُ

بومخالی البری المصور

خطی از عشق خوانی همه را از دهنه انی که کلام هستی سخن خط نباشد

خوار با تجلی عالم معناد جلوه صورت است بند ساری است و خانی که چرخش و دور عالم هستی از انجمنی کی است
تا طره شادان نیار و بیا و میآورد و زبان حال رس انس الفت مهربانی و نظم و تناسب استواری میدهد لب لطف
لطیف میکند و غبار لفظ را از چهره محسوس میشود تا جمال حقیقت بی پرد و عیان گردد و چنین است که چون کلام سانی و سخن
معرفت انجمنی خوش تحریر کنند سبلی شکوف در جان پدید میآورد و دل از عارف معای میراث

انجمنی شنویران سی چهار سال شین همچون معبدی برای عالمان کعبه نهر بنیاد گردید و آن زمان تحت لای
پویش ابواب این معبد بر بنگان باز بود دست شائقان بکلیه چلیپای شاد و خوار رسید است اینک هزاران نهر جوی پرورد
سر سرازیران دست بر قلم چشم بر رقم دارند . مجموعه مرقع گمین صیفاقی است که بناسبت پنجم نگار و در نهر تحت این
حمایت مقامات نهر دست زارت ارشاد بر پا گردید که در آن قریب میزبان نهر آفرین لطف قلم چشمای خسته و آفرین
بمعنای لطیف الهی بسته است اینک شایند . امید که مقبول طبع مردم صاحب نظر قرار گیرد و آری بشاید تا این فن شریف که
بنگانه در دست مسلم نهر و پوزیران در دوران شکوفانی فرهنگ اسلامی این سرزمین بروج تعالی وزیرانی رسیدن پیش
رونق گیرد و انجمن در عرضه خدمات و سیرت توفیق یابد و این غرض صاحب جمال همچنان مبارک دمی فرخنده فال و شاد
نهر تا جاودان بماند . پاس منولان نوزده نهرهای تریشی رضا عباسی در دو دواوان مجسمه سوره داران حنا
که این مقامات گمین دست کلی از گلشن با نزهت ایشان است و توفیق و زافزون برای اداره کل ارشاد اسلامی
که بناسبت بگزاین پنجم نگار و نهر و اب آن همه نهر این مجموعه خلعت خود یافت . و سلام خدا بر همه سیکوکاران عالم
انجمن خوشنویسان ایران

نگارنده
پیشرفت
انجمن
قشای
پوزیران

من مسمانم / قدام یکت کل سرخ / جانمازم چشمه بهرم نور / دشت سجاده من
کارمانیت شناسایی راز کل سرخ / کارما شاید این است که دافون کل سرخ
شناور باشیم / کارما شاید این است که میان کل نیوفرو قرن / پی آواز حقیقت بدویم
(سراب پهری)

تصویر ۹-۲۲- کتابت نستعلیق - با استفاده از فن آوری رایانه ای